

თაობათა ცვლა ამერიკის პოლიტიკაში

ქარელი თეიმურაზ

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
პოლიტოლოგიის ინსტიტუტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/tuw.2022.25>

აბსტრაქტი. ნაშრომი ეძღვნება თაობათა პრობლემების შესწავლას ამერიკული ციკლის თეორიის ფარგლებში, რომელიც ბუნებრივი მოვლენების კანონზომიერების ანალოგიით (წლის დრო, დღე-ღამის მონაცვლეობა და ა.შ.), ადამიანთა საზოგადოებაში (ქვეყანა, ერი) განმეორებად, მდგრად მოვლენებზეა ფოკუსირებული. სტატიაში აღნიშნულია, რომ ამერიკის ისტორიის ციკლური განვითარების თეორიის ფუძემდებლად ითვლება ცნობილი ამერიკელი ისტორიკოსი არტურ შელეზინგერ-სენიორი. 1940-იან წლებში მან შეიმუშავა ციკლური მოდელი შეერთებული შტატების მმართველებს, "ინოვაციების პარტიასა" და "კონსერვატიულ პარტიას" შორის ბუნებრივი მონაცვლეობით. მოგვიანებით, მისმა ვაჟმა, არტურ მაიერ შლეზინგერ უმცროსმა დახვეწა ციკლის თეორია და მისი მოდიფიცირება სცადა. მან განაცხადა, რომ ამერიკული პოლიტიკური პროცესის საფუძველია მეტოქეობა ლიბერალიზმსა და კონსერვატიზმს შორის, ამერიკული პოლიტიკური განვითარების ციკლებს კი ორი ფაზა ჰქონდათ - „საჯარო საქმიანობა“ და „კერძო ინტერესები“. „აქტივიზმის“ პერიოდში რეფორმიზმმა განიცადა პოზიტიური ცვლილებები პროგრესის მიმართულებით, რაც შეეხება მეორე ფაზას, მას ახასიათებს პასიურობა, ჰედონიზმი, საჯარო აქტივობის დაქვეითება და მიმდინარე ხდომილებების კრიტიკული აღქმა. შლეზინგერ უმცროსი ყველაზე მნიშვნელოვან ინსტიტუტებს, როგორცაა საპრეზიდენტო ინსტიტუტი და ორპარტიული სისტემა, ალტერნატიული ციკლების პრიზმაში განიხილავს. „ქანქარის თეორიის“ ციკლის მამოძრავებელ ძალად თაობათა მონაცვლეობა ითვლება. სტატიაში მოცემულია თაობების ცნების განსაზღვრება, მას აქვს პროგნოზული ასპექტი და განისაზღვრება სამი ათწლეულით პოლიტიკური ბატონობის პერიოდში, ხაზგასმით აღნიშნულია, რომ პოლიტიკური ცვლილებები დამოკიდებულია აქტიურ პოლიტიკურ ცხოვრებაში ჩართული ახალი თაობის ხასიათზე. (მაგალითად, ჯონ კენედის თაობა). ამერიკის ისტორიის ციკლების იდეა განავითარეს უილიამ შტრაუსმა და ნილ ჰაუსმა; მათ შექმნეს „თაობათა თეორია“. თაობის განსაზღვრება მოიცავს 20 წლის ფარგლებში დაბადებული ან ცხოვრების ერთი ფაზის განმავლობაში (ბავშვობა, ახალგაზრდობა, საშუალო ასაკი და სიბერე) ადამიანების ჯგუფს. ნაშრომში გამოყოფილია სამი თაობის იდენტიფიკაციის კრიტერიუმები, რომლებიც აღწერენ შეერთებული შტატების ისტორიას, მათ შორის

მის 13 კოლონიას. თაობის თეორია - იდეების რთული ნაერთია, რომელიც ეფუძნება რამდენიმე ნაშრომს. კვლევამ აჩვენა, რომ არსებობს ისტორიული ანალოგიები წარსულსა და დღევანდელ თაობებს შორის. აქედან გამომდინარე, შედეგად, მკვლევრებმა ანგლო-ამერიკული თაობების ისტორიაში ოთხი ტიპის ქცევის ნიმუშს, შესაბამისად, ციკლების ოთხ განსხვავებულ ტიპს მიაგნეს. სტატიაში განხილულია შტრაუსისა და ჰესის მიერ სხვადასხვა წლებში ჩატარებული თაობათა ბიოგრაფიებისადმი მიძღვნილი კვლევები: „თაობები“ (1991), „მეცამეტე თაობა“ (1997), „მეოთხე ტრანსფორმაცია: ამერიკული წინასწარმეტყველება“, (1997), „ათასწლეულის თაობის აღზევება: შემდგომი დიადი თაობა“ (2000). (2000 წ.).

საკვანძო სიტყვა: თაობა, საისტორიო ციკლები, ქანქარის თეორია, თაობების თეორია, თაობა X, მილენიუმი.

კაცობრიობის ისტორიაში დიდი ხანია მსჯელობენ გარკვეული სქემატური ცვლილებების, მოქცევა-უკუქცევის შესახებ. „წრის“, „ქანქარის“ და ა.შ. საშუალებით საისტორიო პროცესის აღწერის ტრადიცია ჯერ კიდევ ანტიკური ისტორიოგრაფიიდან მომდინარეობს. XVIII საუკუნეში ჯამბატისტა ვიკო, ისტორიზმის მესამირკვე, ანვითარებდა თავის ცნობილ იდეას ერების ციკლური განვითარების შესახებ (1725). ეს თეორია ესწრაფვის ადამიანთა საზოგადოების (ქვეყნის, ერის) განმეორებადის, მდგრადის დაფიქსირებას ბუნებრივი მოვლენების კანონზომიერებათა (წლის დროების, დღე-ღამის მონაცვლეობის და ა.შ) ანალოგიით, რაც სიცხადით და უბრალოებით იმთავითვე იზიდავდა მკვლევრებს. ამერიკის პოლიტიკურ ცხოვრებაში ამგვარ ხდომილებათა თაობაზე ჯერ კიდევ 1841 წელს მიუთითებდა ამერიკელი ფილოსოფოსი რალფ ემერსონი. 50 წლის შემდეგ ციკლურობის თეზისზე ამერიკის რესპუბლიკის არსებობის პირველ წლებთან მიმართებით უფრო ზუსტი ვარიანტი ჰენრი ადამსმა წარმოადგინა. ამერიკის ისტორიის ციკლური განვითარების თეორიის ფუძემდებლად კი ითვლება ცნობილი ამერიკელი ისტორიკოსი არტურ შლეზინგერი - უფროსი. მისმა შვილმა არტურ მეიერ შლეზინგერმა (Arthur Meier Schlesinger Jr.) ციკლების თეორია კიდევ უფრო დახვეწა და მისი მოდიფიცირება სცადა.

როგორც ითქვა, აშშ-სადმი მისადაგებით ციკლური მოდელი ხელისუფლებაში „ინოვაციების პარტიის“ და „კონსერვაციის პარტიის“ ბუნებრივი მონაცვლეობით წინა ასწლეულის 40-იან წლებში, ა. შლეზინგერი უფროსმა შემოგვთავაზა. მისმა შვილმა განავითარა ეს სქემა და დაასაბუთა, რომ ამერიკის პოლიტიკური პროცესის საფუძველია ლიბერალიზმის და კონსერვატიზმის მეტოქეობა. ლიბერალიზმი ახდენს ცვლილებას არსებულ სისტემაში, კონსერვატიზმი კი ამ გარდაქმნებს განამტკიცებს და, ამდენად, ისინი ერთმანეთს ავსებენ „ლიბერალური თანხმობის“ ფარგლებში. არტურ მ. შლეზინგერი თავის წიგნში, რომელიც 1986 წელს გამოიცა, (Schlesinger, 1986) ასაბუთებს, რომ ქვეყნის პოლიტიკური განვითარება განმეორებადი ციკლების საფუძველზე ხდება. მას აქვს ორი ფაზა - „საზოგადოებრივი აქტივობა“ და „კერძო ინტერესები“. იმ პერიოდის განმავლობაში, როცა „აქტივიზმის“, ვნებების და

ცვლილებების, რეფორმიზმის და იდეალიზმის განწყობილებები ბატონობს, მიმდინარეობს ცვლილებები პოლიტიკურ და სოციალურ ცხოვრებაში, აქტიურდება სახელმწიფოს როლი, გადაიჭრება გადაუდებელი ამოცანები. მეორე ფაზისთვის დამახასიათებელია პასიურობა, ჰედონიზმი, იკლებს საზოგადოებრივი აქტივობა, მიმდინარე ხდომილებების კრიტიკული გააზრება. თეორიული განზოგადებით, XX საუკუნე იყოფა „აქტივიზმის“ პერიოდებად, რომელთა ათვლის წერტილია საპრეზიდენტო არჩევნებში ისეთი ლიდერების გამარჯვება, როგორცაა თეოდორ რუზველტი (1900), ფრანკლინ დელანო რუზველტი (1932), ჯონ კენედი (1960) და, ასე ვთქვათ, ძალთა აღდგინების პერიოდები - 20-იანი, 50-იანი, 80-იანი წლები. ამ თვალთახედვით, 80-იან წლებს (წიგნის გამოცემის დროს), რაიმე პრინციპულად ახალი არ მოუტანია: სახელმწიფოს ეკონომიკურ და სოციალურ სფეროებში ჩარევის დონის დაქვეითებისკენ სწრაფვა, ფედერალური ხელისუფლების ფუნქციების შტატებისთვის გადაცემა, თავისუფალი ბაზრის ლოზუნგის რეალიზაცია - ნებისმიერ დროით გამოვლინებაში „კერძო ინტერესების“ ფაზის ზოგადი ნიშნებია.

აქტივობის თითოეული პერიოდი რომელიმე სერიოზული პრობლემის წარმოქმნით იწყება, რომელიც საზოგადოებრივი გამოცოცხლების ერთგვარი დეტონატორი ხდება. მაგალითად, მე-20 საუკუნის დასაწყისისთვის ეს იყო რამოდენიმე ტრესტის ხელში ეკონომიკური ძალის კონცენტრაცია, 30-იან წლებში - დეპრესია, 60-იან წლებში - რასობრივი საკითხი. მთავრობა ყურადღებას აქცევს ამ პრობლემებს და „საზოგადოებრივ მისწრაფებათა განსახიერება და იარაღი“ ხდება. „ძალთა აღდგინების“ პერიოდში ამერიკის საზოგადოება ითავისებს მომხდარ ცვლილებებს, კრიტიკულად გადაამუშავებს, გადამეტებას თავიდან იცილებს, ინარჩუნებს კონსტრუქციულ მომენტებს. ასე რომ, კონსერვატიულად განწყობილი პოლიტიკოსების თაობა ფაქტობრივად იმ სოციალურ-ეკონომიკურ რეფორმებს ეგუება, რომელთა წინააღმდეგაც მათი წინამორბედები გამოდიოდნენ (მაგალითად, 50-იანი წლების რესპუბლიკელებს მთლიანად არ უთქვამთ უარი სახელმწიფო რეგულირებაზე და არ აღუდგენიათ „ახალი კურსის“ პერიოდამდელი წმინდა საბაზრო მექანიზმები).

შლეზინგერი-უმცროსი ციკლების მონაცვლეობის პრიზმაში განიხილავს ისეთ უმნიშვნელოვანეს ინსტიტუტებს, როგორცაა პრეზიდენტის ინსტიტუტი, ორპარტიული სისტემა. მისი აზრით „აქტივიზმის“ ახალ პერიოდს მოსდევს პრეზიდენტის, როგორც ერის ლიდერის როლის გაძლიერება და ეს მოითხოვს ამ პოსტზე ფ. რუზველტის, ჯ. კენედის ტიპის ენერგიული პოლიტიკოსის მოსვლას. ორპარტიული სისტემა ცხადყოფს თავის პოტენციალს „ნაციონალური პრიორიტეტების და გადაწყვეტილებების შემუშავებაში“, რომელსაც „კერძო ინტერესების“ პერიოდში ვერ ანხორციელებს.

ამერიკის ისტორიოგრაფიაში ციკლების თეორიის თვალთახედვით განიხილავენ საგარეო პოლიტიკის მოვლენებსაც. მაგალითად „აქტივისტების“ იმპულსების იპოსტასით ანალიზებენ სახელმწიფოს მიერ მთელი მსოფლიო მასშტაბით მზრუნველის როლის შესრულების მცდელობას.

ციკლების თეორია „ქანქარის“ აღმძრავ ძალად თაობების მონაცვლეობას განიხილავს. პოლიტიკური ცვლილებები დამოკიდებულია ახალი თაობის ხასიათზე, რომელიც აქტიურ პოლიტიკურ ცხოვრებაში ერთვება. მისი პოლიტიკური სახე თავის მხრივ განისაზღვრება პერიოდით, როდესაც მოცემული თაობის ბიოლოგიური და სოციალური ზრდა მიმდინარეობდა. ამდენად, თეორიას პროგნოსტიკური ასპექტი აქვს, რადგან, როგორც ითქვა, სახეზეა ციკლურობის მომენტი, გარკვეული თაობის პოლიტიკური დომინირების დროითი ფარგლები კი სამი ათეული წლით განისაზღვრება. შესაბამისად, ა. შლეზინგერის წინასწარჭვრეტით, „ისევე როგორც, თაობას, რომელმაც ცხოვრებაში ფ. რუზველტის დროს შედგა ფეხი და მმართველობის რიგი 60-იან წლებში მოუწია, ასევე, თაობაც, რომელმაც პოლიტიკურ სიმწიფეს 60-იან წლებში მიაღწია, ხელისუფლებაში 90-იან წლებში უნდა მოვიდეს“. ეს იქნება „ჯ. კენედის თაობა“, იმ დროის იდეალების და გაკვეთილების განმასახიერებელი თაობა, რომელიც აშკარად სათანადოდ ვერ შეფასდა. დგება დრო, როდესაც ამ პოლიტიკური ფიგურის ჭეშმარიტი მასშტაბები და იდეები, რომლის განხორციელებასაც საზოგადოებაში ცდილობდა, ღირსეულად შეფასდება.

არტურ შლეზინგერი-უმცროსის ტრადიციის გაგრძელებით ამერიკის ისტორიის ციკლების იდეა ვილიამ შტრაუსმა (William Strauss) და ნილ ჰაუსმა (Neil Howe) განავითარეს, თაობათა ციკლების შესწავლით მათ შექმნეს თაობების თეორია. მასში თაობის განსაზღვრება მოიცავს ყველა იმ ადამიანთა ერთობლიობას, რომლებიც დაახლოებით 20 წლის დროის შუალედში, ან ცხოვრების ერთი ფაზის (ბავშვობა, ახალგაზრდობა, საშუალო ასაკი და სიბერე) განმავლობაში დაიბადნენ. თაობის იდენტიფიცირება შესაძლებელია სამი კრიტერიუმით. პირველი, ერთი თაობის წარმომადგენლები იზიარებენ ერთ საისტორიო ეპოქას: ისინი ერთნაირ საკვანძო საისტორიო ხდომილებებს და სოციალურ ქარტეხილებს ეჯახებიან, ერთსა და იმავე სასიცოცხლო ფაზებში იმყოფებიან. მეორე, ისინი იზიარებენ გარკვეულ საერთო მრწამსსა და ქცევის მოდელებს. მესამე, გააჩნიათ გამოცდილების და თავისებურებების ცოდნა, რომლებსაც თავის თანატოლებთან ერთად იზიარებენ, ერთი თაობის წარმომადგენლებს მოცემული თაობისადმი კუთვნილების გრძნობა გააჩნიათ.

შტრაუსი და ჰაუ ამტკიცებენ, რომ მათ თაობის განსაზღვრება სხვადასხვა ავტორების და მოაზროვნეების შრომების საფუძველზე შეიმუშავეს: უძველესი მწერლებით დაწყებული, როგორცაა პოლიბიოსი და იბნ ჰალდუნი, შედარებით თანამედროვე სოციალურ თეორეტიკოსებამდე, როგორცაა ხოსე ორტეგა ი გასეტი, კარლ მანჰეიმი, ჯონ სტიუარტ მილი, ემილ ლიტრე, ოგიუსტ კონტი და ფრანსუა მანტრე.

თაობათა თეორია აღწერს აშშ-ს, მათ შორის, 13 კოლონიის ისტორიას. მკვლევრებმა გენერაციული ტრენდები სხვა ქვეყნებშიც შეისწავლეს და ზოგიერთ განვითარებულ ქვეყანაში მსგავსი ციკლები აღმოაჩინეს. აკადემიურ წრეებში თაობათა თეორიამ გაბედული და ორიგინალური დასაბუთებით დიდი აღიარება მოიპოვა, თუმცა არც კრიტიკა დაუკლიათ და მიუთითებდნენ ნაშრომში ზუსტი

ემპირიული მონაცემების სიმწირეზე. ასეა თუ ისე, დღეს ამ თეორიას ხშირად იმოწმებენ და მის ირგვლივ კამათიც არ ცხრება.

თაობების თეორია რამოდენიმე ნაშრომის საფუძველზე ჩამოყალიბებული იდეათა კომპლექსია. კვლევამ აჩვენა, რომ სინამდვილეში გარდასულ და ამჟამინდელ თაობებს შორის არსებობს ისტორიული ანალოგიები. შედეგად მკვლევრებმა ანგლო-ამერიკულ ისტორიაში მიაგნეს თაობათა ოთხი ტიპის ქცევის მოდელს და, შესაბამისად, ოთხი სხვადასხვა ტიპის ციკლს. პირველი წიგნი „თაობები“, გამოიცა 1991 წელს (Howe, Strauss. 1991) და მოგვითხრობს აშშ ისტორიაზე, როგორც ანგლო-ამერიკული თაობითი ბიოგრაფიების მონაცვლეობაზე, დაწყებული 1584 წლიდან და სადღეისო ხდომილებებით დასრულებული. მკვლევრები მიუთითებენ ოთხ განმეორებად ფაზაზე, თაობათა ტიპებსა და საზოგადოების სულიერი გამოღვიძების და კრიზისების ოთხ განმეორებად ციკლებზე კოლონიების დაარსების მომენტიდან დღემდე. „თაობებმა“ ხელი შეუწყო იმ იდეის პოპულარიზებას, რომ გარკვეული ასაკობრივი ჯგუფის ადამიანები იზიარებენ გარკვეული მრწამსის, ურთიერთობების, ფასეულობების და ქცევის მოდელების ერთიანობას, რადგან ერთნაირ ისტორიულ პირობებში იზრდებოდნენ. 1993 წელს გამოიცა ავტორთა მეორე წიგნი „მეცამეტე თაობა“, (Howe, Strauss. 1993). რომელიც მიემდგვნა თაობა X-ის შესწავლას. ეს თაობა მოიცავს 1961 და 1981 წლებს შორის დაბადებულებს, „მეცამეტე“ კი მას ეწოდა ამერიკელი ერის წარმოქმნის მომენტიდან ათვლით. წიგნში ნაჩვენებია ის ისტორიული მოვლენები და ცვლილებები, რომლებმაც ე.წ. ცნობიერების რევოლუციის წლებში მათი პრაგმატიზმი ჩამოაყალიბა. 1997 წელს შტრაუსმა და ჰაუმ გამოსცეს „მეოთხე გარდასახვა: ამერიკული წინასწარმეტყველება“ (Howe, Strauss. 1997), რომელშიც „თაობებში“ გამოთქმული იდეები უფრო ღრმად განიხილება. და ბოლოს, 2000 წელს შტრაუსმა და ჰაუმ გამოსცეს ნაშრომი „მილენიუმის თაობის აღმავლობა: მომდევნო დიადი თაობა“ (Howe, Strauss. 2000). ამ წიგნში შესწავლილია უკვე სრულწლოვანებას მიღწეული თაობის ხასიათი. შტრაუსი და ჰაუ აჩვენებენ მილენიუმელთა, დღევანდელი მოზარდების და ახალგაზრდების ხასიათს, ოპტიმიზმს, აქტიურ ცხოვრებისეულ პოზიციას, ასაბუთებენ, რომ სწორედ ეს თაობა შეცვლის წარმოდგენებს ახალგაზრდობაზე და შესაძლოა ისინი იქცნენ ახალ დიად თაობად ამერიკის ისტორიაში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

Howe, Neil; Strauss, William. (1991). Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069. New York:

William Morrow & Company.

Howe, Neil; Strauss, William. (1993). 13th Cen: Abort, Retry, Ignore, Fail? Vintage Books.

Howe, Neil; Strauss, William. (1997). The Fourth Turning: What the Cycles of History Tell Us About America's

Next Rendezvous with Destiny. New York: Broadway Books.

Howe, Neil; Strauss, William. (2000). *Millennials Rising: The Next Great Generation*. Knopf Doubleday Publishing Group.

Schlesinger Artur M., Jr. (1986). *The Cycles of American History*. Boston, Houghton Mifflin Company, XIII+498 p.

Generational change in American politics

Kareli Teimuraz

Ilia State University Institute of Political Science

Abstract

The paper is devoted to the study of generational problems within the framework of the American Cycle Theory, which is focused on the repetitive, sustainable events in human society (country, nation) by analogy the of natural events regularities (time of year, day-night shifts, etc.). The paper states that the founder of the cyclical development theory of American history is considered a famous American historian Arthur Schlesinger-Senior. In the 1940s, he proposed a cyclical model for the the United States governess with a natural shift between the “Innovation Party” and the “Conservative Party”. Later, his son, Arthur Meier Schlesinger Jr refined the theory of cycle and tried to modify it. He stated that the basis of the American political process was the rivalry between liberalism and conservatism and that the cycles of American political development had two phases - "public activity" and "private interests." During the period of "activism" the reformism experienced, positive changes in progress, as for the second phase it is characterized by passivity, hedonism, declining public activity, and a critical understanding of current developments. Schlesinger Jr. discusses the most important institutions in the prism of alternating cycles, such as the presidential institution and the bipartisan system. The driving force of the cycle theory “pendulum theory” is considered the alternation of generations. The article deals with the definition of the notion of generations, which also has a prognostic aspect and is defined by three decades during the time of political domination, emphasizing that political changes depend on the character of a new generation involved in active political life (for example, the generation of John F. Kennedy). The idea of American history cycles was elaborated by William Strauss and Neil House; they created the "generational theory." The definition of a generation includes a group of people born in the frame of 20 years period or during the certain lifespan (childhood, youth, middle age, and old age). The paper highlights three-generational identification criteria that describe the history of the United States, including its 13 colonies. Generation theory is a complex set of ideas based on several works. The research revealed that there are, historical analogies between the past and present generations. Hence, as a result, researchers have discovered four types of behavioral patterns in the history of Anglo-American generations, consequently four different types of cycles. The paper examines certain

studies devoted to generational biographies by Strauss and Hess conducted in different years: "Generations" (1991), "The Thirteenth Generation" (1997), "The Fourth Transformation: American Prophecy", (1997), "The Rise of the Millennium Generation: The Next Great Generation" (2000). (2000).

Keywords: *Generation, Historical Cycles, Generation Theory, Generation X, Millennium*